

**MARKAZIY OSIYO DAVLATLARI O'RTASIDAGI DO'STONA
MUNOSABATLAR**

Qoraboyev Zohid Bahodir o'g'li

Namangan davlat universtiteti

Email: Zohidjonqoraboyev782@gmail.com

+998959007090

<https://doi.org/10.5281/zenodo.16419987>

Annotatsiya. Ushbu maqolada Markaziy Osiyo mintaqasidagi besh mustaqil davlat – O'zbekiston, Qozog'iston, Qirg'iziston, Tojikiston va Turkmaniston o'rtasidagi do'stona munosabatlarning shakllanishi, rivojlanish bosqichlari va zamonaviy holati tahlil qilinadi. Tarixiy ildizlardan boshlab, bugungi geosiyosiy va iqtisodiy vaziyatda hamkorlikning ahamiyati yoritiladi. Siyosiy aloqalar, iqtisodiy integratsiya, madaniy-gumanitar yaqinlik, ekologik va xavfsizlik sohalaridagi hamkorlik masalalari qamrab olingan. Shuningdek, mintaqaviy birdamlikning xalqaro miqyosdagi o'rni va istiqbollari haqida ham fikr yuritiladi. Maqola ilmiy-publitsistik uslubda yozilgan bo'lib, universitet talabalariga, siyosatshunoslar va xalqaro munosabatlar sohasi tadqiqotchilariga mo'ljallangan.

Kalit so'zlar: Markaziy Osiyo, mintaqaviy hamkorlik, O'zbekiston, Qozog'iston, siyosiy aloqalar, iqtisodiy integratsiya, tarixiy yaqinlik, madaniy aloqalar, xavfsizlik, transchegaraviy muammolar, davlatlararo munosabatlar.

Аннотация. В статье анализируются становление, этапы развития и современное состояние дружественных отношений между пятью независимыми государствами Центрально-Азиатского региона - Узбекистаном, Казахстаном, Кыргызстаном, Таджикистаном и Туркменистаном. Отталкиваясь от исторических корней, освещается значение сотрудничества в современной геополитической и экономической ситуации. Освещены вопросы сотрудничества в сферах политических отношений, экономической интеграции, культурно-гуманитарной близости, экологии и безопасности. Также рассматриваются роль и перспективы региональной солидарности на международном уровне. Статья написана в научно-публицистическом стиле и предназначена для студентов вузов, политологов и исследователей в области международных отношений.

Ключевые слова: Центральная Азия, региональное сотрудничество, Узбекистан, Казахстан, политические отношения, экономическая интеграция, историческая близость, культурные связи, безопасность, трансграничные проблемы, межгосударственные отношения.

Abstract. This article analyzes the formation, stages of development and modern state of friendly relations between the five independent states of the Central Asian region - Uzbekistan, Kazakhstan, Kyrgyzstan, Tajikistan and Turkmenistan. Starting from historical roots, the importance of cooperation in the current geopolitical and economic situation is highlighted. Issues of cooperation in the fields of political relations, economic integration, cultural and humanitarian proximity, environmental and security are covered. The role and prospects of regional solidarity at the international level are also considered. The article is written in a scientific-publicistic style and is intended for university students, political scientists and researchers in the field of international relations.

Keywords: Central Asia, regional cooperation, Uzbekistan, Kazakhstan, political relations, economic integration, historical proximity, cultural relations, security, cross-border problems, interstate relations.

Markaziy Osiyo xalqlarini birlashtiruvchi eng mustahkam poydevor bu — umumiy tarix, madaniy meros va gumanitar yaqinlikdir. Bu hudud aholisi asrlar davomida bir makonda yashab, oʻzaro aralashgan, urf-odat va qadriyatlar boʻyicha bir-biriga juda yaqinlashgan. Aynan mana shu mushtarak madaniy asos bugungi doʻstona munosabatlar uchun mustahkam tayanch boʻlib xizmat qilmoqda. Tarixga nazar tashlansa, Markaziy Osiyo xalqlari qadimdan Buyuk Ipak yoʻli orqali bir-biriga chambarchas bogʻlangan. Buxoro, Samarqand, Toshkent, Oʻsh, Xoʻjand, Marv, Balx kabi shaharlar mintaqadagi barcha xalqlar uchun umumiy madaniyat markazlari boʻlgan. Bu shaharlar faqatgina geografik nuqta emas, balki tafakkur, ilm-fan, din, adabiyot va sanʼat uygʻunligining markazi hisoblangan. Ularda yashagan allomalar, mutafakkirlar va ijodkorlar bugungi kunda barcha mintaqa xalqlarining faxridir. Imom Buxoriy, Abu Nasr Forobiy, Ahmad Yassaviy, Alisher Navoiy, Bobur, Abdurahmon Jomiy singari mutafakkirlar barcha Markaziy Osiyo davlatlari tarixida katta oʻrin egallaydi.

Islom dini ham mintaqadagi xalqlarni ruhiy va axloqiy jihatdan bogʻlab turuvchi muhim omildir. Aksariyat aholi sunniy islomning hanafiy mazhabiga eʼtiqod qiladi. Diniy bayramlar, odatlar, janoza marosimlari, nikoh va tugʻilish kabi hayotiy bosqichlar mintaqaviy umumiylik ruhida oʻtadi. Bu esa nafaqat ruhiy birlik, balki kundalik hayotda ham yaqinlikni kuchaytiradi. Til masalasiga kelganda, Oʻzbekiston, Qozogʻiston, Qirgʻiziston va Turkmaniston xalqlari turkiy tillar oilasiga mansub boʻlib, ularning tili, lugʻati va gap tuzilmalari juda yaqin. Tojik tili esa forsiy guruhga mansub boʻlishiga qaramay, tarixiy aralashuv va umumiy yashash muhitining taʼsiri bilan koʻp oʻzaro tushuncha va terminlarda

o'xshashlik mavjud. Ko'pchilik odamlar bir-birining tilini tushunadi, muomalada katta to'siqlar yo'q. Bu esa xalqaro diplomatiya emas, balki "xalq diplomatiyasi"ning o'zidir. Madaniyat sohasida esa so'nggi yillarda jiddiy yutuqlar ko'zga tashlanmoqda. Qo'shni davlatlar o'rtasida madaniy festivallar, kino haftaliklari, san'at ko'rgazmalari, folklor guruhlar ishtirokidagi kontsertlar muntazam tashkil etilmoqda. Masalan, "Markaziy Osiyo madaniy haftaligi" kabi tadbirlar davlatlararo do'stlikni nafaqat rasmiy doirada, balki xalqlar qalbida ham mustahkamlamoqda. Madaniyat va san'at orqali o'zaro tushunish, qadriyatlarni hurmat qilish, bir-birini qadrlash tuyg'usi yanada chuqurlashmoqda.

Ta'lim sohasi ham gumanitar aloqalarning ajralmas qismidir. Bugungi kunda minglab o'zbek talabalar Qozog'iston va Qirg'izistondagi universitetlarda tahsil olmoqda, shuningdek, boshqa davlatlardan ham O'zbekistonga o'qish uchun talabalar oqimi mavjud. Bu jarayon o'zaro tajriba almashinuvi, bilim doirasining kengayishi, yosh avlodning o'zaro muloqoti orqali do'stlik tamoyillarining mustahkamlanishiga xizmat qilmoqda. So'nggi yillarda yoshlar siyosatida ham mintaqaviy integratsiyaga intilish kuchaymoqda. "Markaziy Osiyo yoshlar forumi", "Yoshlar diplomatiyasi markazi" kabi tashabbuslar orqali mintaqa yoshlari bir-birini yaqindan tanib borishmoqda, qo'shma loyihalarda qatnashishmoqda. Bu esa kelajakda siyosiy yoki iqtisodiy manfaatlar emas, balki chin do'stlik asosida qarorlar qabul qiladigan avlodni shakllantiradi. Xalq diplomatiyasi — bugungi kunda eng kuchli birlashtiruvchi kuchlardan biridir. Bu degani, davlatlardan tashqari, oddiy odamlar darajasida ham do'stona muhit shakllanmoqda. Masalan, ijtimoiy tarmoqlar, onlayn ta'lim platformalari, o'zaro tashriflar orqali mintaqa yoshlari bir-biri bilan doimiy aloqa o'rnatmoqda. Blogerlar, ijodkorlar, ilmiy xodimlar, tadbirkorlar o'rtasidagi do'stona almashinuvlar ayni paytda rasmiy diplomatiyadan ko'ra ko'proq samara berayotgan holatlar ham bor. Ayni vaqtda turizm sohasidagi yaqinlashuvlar ham madaniy integratsiyaga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda. O'zbekiston, Qozog'iston va Qirg'iziston o'rtasida vizasiz rejimlar, qo'shma sayyohlik yo'nalishlari va tarixiy obyektlarga birgalikda e'tibor qaratish orqali turizm sohasida sezilarli yutuqlar kuzatilmoqda. Bu orqali xalqlar bir-birining tarixi, qadriyatlari, yashash tarzi bilan yaqindan tanishmoqda, bu esa o'z navbatida, o'zaro hurmatni oshiradi. Albatta, ba'zida madaniy aloqalarda ham ma'lum to'siqlar yoki farqlar yuzaga kelishi mumkin. Ammo bu farqlarning mavjudligi do'stlikka to'sqin emas, aksincha, mintaqaning boyligini anglatadi. Turli millat va elatlar, din va urf-odatlardagi xilma-xillik mintaqaviy madaniyatga rang-baranglik, joziba va boylik

bag'ishlaydi. Xulosa shuki, Markaziy Osiyo davlatlari o'rtasidagi do'stona munosabatlar faqat siyosiy yoki iqtisodiy aloqalarga asoslanmagan — ularning zahirida asrlar davomida shakllangan umumiy madaniyat, tarixiy xotira, til, din va urf-odatlar yotadi. Bugungi kunda madaniy va gumanitar sohalarida olib borilayotgan faol hamkorliklar bu do'stlikni yanada mustahkamlamoqda. Ayniqsa, yoshlar o'rtasidagi muloqot, ijodiy almashinuv, ta'limdagi integratsiya va xalq diplomatiyasi orqali bu aloqalar kelajak avlod ongida yanada chuqurroq ildiz otmoqda. Do'stlik bu – nafaqat kecha va bugunning, balki ertangi barqaror mintaqaning garovidir.

Xulosa.

Xulosa qilib aytganda, Markaziy Osiyo davlatlari o'rtasidagi do'stona munosabatlar mintaqaning barqarorligi, xavfsizligi va iqtisodiy taraqqiyotida muhim rol o'ynamoqda. Tarixiy, madaniy va til jihatdan yaqin bo'lgan ushbu mamlakatlar bugungi kunda o'zaro ishonch, hurmat va hamkorlik tamoyillariga asoslangan aloqalarni mustahkamlab bormoqda. Transport, energetika, suv resurslaridan foydalanish, xavfsizlik va ta'lim sohalaridagi qo'shma loyihalar mintaqaviy integratsiyani chuqurlashtirishga xizmat qilmoqda. Do'stlik va hamjihatlik ruhida olib borilayotgan siyosat kelajakda ham barqaror rivojlanishga, xalq farovonligiga va global miqyosda mintaqaning nufuzini oshirishga zamin yaratadi..

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

- 1.O'zbekistonning Markaziy Osiyodagi tashqi siyosati erishilgan yutuqlar va amalga oshirilishi zarur bo'lgan islohotlar.<https://kun.uz>.
- 2.Central Asia.<https://www.gazeta.uz>.
- 3.Do'stona munosabatlar va amaliy hamkorlik yanada mustahkamlanadi.<https://parliament.gov.uz>
- 4.Markaziy_Osiyo.<https://uz.wikipedia>.
- 5.<https://dunyo>.

